

مدیریت اکوتوریسم پارک جنگلی سراوان
(استان گیلان)

زهرا ساسان فر

انتشارات راه دکتری (همکار سنجش و دانش)

۵۰۰ نسخه

۱۳۹۶-اول

۹۷۸-۶۰۰-۴۶۵-۱۲۳-۳

حرف:

نوع:

تیراژ:

نوبت چاپ:

شابک:

کپی حقوق مادی - معنوی این اثر برای مولف محفوظ می باشد

نظایر سنہ ۱۳۵۵ قمری بمقام مولانا محمد علی

سرشناسه :	ساسان‌فر، زهرا، ۱۳۵۷ -
عنوان و نام پدیدآور :	مدیریت اکوتوریسم پارک جنگلی سراوان (استان گیلان)/ مولف زهرا
مشخصات نشر :	تهران: انتشارات راه دکتري: سنجش و دانش، ۱۳۹۶ .
مشخصات ظاهري :	۲۲۵ ص.
شابک :	978-600-465-123-3: ۲۵۰۰۰۰ یال
وضعیت فهرست نویسی :	فیا
موضوع :	گردشگری زیست محیطی - ایران - پارک جنگلی سراوان (گیلان)
موضوع :	Ecotourism - Iran - Saravan Forest Park
موضوع :	پارک جنگلی سراوان (گیلان)
موضوع :	Saravan Forest Park (Gilan, Ir
رده بندی کنگره :	۹۱۵/۱۰۹۱
رده بندی دیویی :	۹۱۵/۱۰۹۱
شماره کتابشناسی ملی :	۱۹۵۰۰۰

چکیده:	۱
مقدمه:	۱
«فصل اول»	۱
ادبیات مجموعه	۱
۱-۱- بیان مسأله اساسی مجموعه به طور کلی	۱
۱-۲- اهمیت و ضرورت انجام مجموعه	۱
۱-۳- پیشینه مجموعه	۱
۱-۴- جنبه جدید بودن و نوآوری در مجموعه	۱
۱-۵- اهداف مشخص مجموعه (شامل اهداف آرمانی، کلی، اهداف ویژه و کاربردی):	۱
۱-۵-۱- اهداف اصلی مجموعه (هدف کلی)	۱
۱-۵-۲- اهداف فرعی مجموعه (اهداف اختصاصی):	۱
۱-۵-۳- اهداف کاربردی مجموعه:	۱
۱-۶- سوالات مجموعه:	۱
۱-۷- فرضیه های محتمل:	۱
۱-۸- شرح کامل ریس گردش، بی اطلاعات	۲
«فصل دوم»	۴
کلیات	۴
بخش اول	۵
۲-۱- مفهوم اکوتوریسم و ریس گردش	۵
۲-۱-۱- مفهوم اکوتوریسم	۵
۲-۱-۲- تعریف توریسم (گردشگری) و توریست (گردشگر)	۵
۲-۱-۳- شیوه فعالیت اکوتوریسم	۴
۲-۱-۴- اکوتوریسم در جهان	۶
انجمن جهانی اکوتوریسم (TIES)	۶
۲-۱-۵- گردشگری در کشورهای در حال توسعه:	۶
۲-۱-۳-۳- کشورهای محلی	۳
۲-۱-۶- اکوتوریسم در ایران:	۴
۲-۱-۷- انواع توریسم	۲
نوع شناسی توریسم	۲
ارتباط بین انواع توریسم عادی و طبیعت گرا	۹
نوع شناسی اکوتوریسم	۱۰
انواع اکوتوریست	۱۴
۲-۱-۸- مشارکت کنندگان اکوتوریسم	۱۷
تسمیم گیرندگان اصلی	۱۷
حمایت کنندگان (حامیان)	۱۷
۲-۲- برنامه ریزی و مدیریت اکوتوریسم	۱۷
برنامه ریزی اکوتوریسم و نواحی حفاظت شده	۱۷
۲-۲-۱- مروری بر محتوای برنامه ریزی مدیریت اکوتوریسم	۲
شناسایی کامل منطقه	۳
سوالات راهنمای شناسایی:	۶
(الف) منابع طبیعی	۶
(ب) منابع فرهنگی	۷
(پ) وضعیت مدیریتی منطقه حفاظت شده	۷
(ت) الگوها، فعالیت ها و زیرساخت های بازدیدکنندگان	۸
(ث) طرح ها و سیاست های صنعت توریسم	۱۱

۱۲	ج) جوامع محلی
۱۴	ج) مشارکت
۱۵	ح) بازاریابی و تبلیغات
۱۵	خ) فرصت ها و موانع
۱۷	چگونه اطلاعات شناختی را به دست آوریم
۱۷	الف) مرور مطالب نوشتاری موجود در اولین مرحله (a)
۱۷	ب) کار میدانی (b)
۱۰	پ) مصالحه ها (c)
۱۱	ت) پرسشنامه ها و ارزیابی ها
۱۱	ث) کارگاه های آموزشی و نشست های مشورتی
۱۲	سازماندهی اطلاعات تشخیصی
۱۳	۲-۲-۲- پیش نیاز های اساسی طرح مدیریتی اکوتوریسم
۱۴	فراهم کردن سرمایه اولیه طرح ها
۱۷	۲-۳- - ساختار طرح مدیریت اکوتوریسم
۰۳	۲-۴- - راهکار های مدیریت اکوتوریسم
۰۴	۳-۱- - اثرات گردشگری زیست محیطی (اکوتوریسم)
۱۲	۲-۴- - اثرات توریسم و اکوتوریسم
۱۴	تأثیرات اجتماع، فرهنگ، سیاسی، اقتصادی و زیست محیطی اکوتوریسم:
۱۷	۲-۴-۱- - اثرات زیست محیطی
۲۰	آسیب به فون و تنوع زیستی
۲۱	تخریب و آسیب به اکوسیستم ها
۲۲	آلودگی های زیست محیطی
۲۴	۲-۴-۲- - اثرات اجتماعی و فرهنگی:
۲۷	اثرات مثبت اکوتوریسم بر محیط های زندگی - اجتماعی:
۲۸	افراد محلی (بومی)
۲۹	جایگاهی افراد بومی:
۲۹	تهدید فرهنگ های بومی:
۳۰	اثرات اقتصادی:
۳۱	۲-۵- نقش اکوتوریسم
۳۴	۲-۶- نقش جامعه در اکوتوریسم
۳۴	تعریف جامعه
۳۴	نقش جامعه در اکوتوریسم
۳۷	۲-۷- فرصت ها و تهدید های اکوتوریسم
۳۸	فرصت های بالقوه اکوتوریسم
۳۸	ایجاد درآمد (برآمذایی)
۴۰	ایجاد اشتغال
۴۳	توجه مناطق حفاظت شده
۴۴	اقتصاد قوی تر
۴۵	آموزش زیست محیطی
۴۶	تحمید و غرور
۴۷	تلاش در بهبود حفاظت
۴۸	تهدیدات بالقوه توریسم
۴۸	زوال زیست محیطی
۵۰	بی ثباتی اقتصادی
۵۱	تراکم جمعیت
۵۱	گسترش بیش از حد
۵۲	۲-۸- آموزش همگانی و زمین گردشگری
۵۴	۲-۹- اکوتوریسم پایدار

۵۸	اصول زیربنایی در اکوتوریسم پایدار
۵۸	الگوی اکوتوریسم پایدار
۶۱	۲-۱۰- محیط زیست پیش نیاز گردشگری
۶۳	۲-۱۱- گردشگری بومی (بومی کردن گردشگری)
۶۷	بخش دوم
۶۷	۲-۱۰- شناختی از وضعیت عمومی استان گیلان:
۷۰	تقسیمات اقلیمی منطقه:
۷۲	۲-۱۱- مطالعه کلی آب و هوای استان گیلان، بررسی اجمالی
۷۵	مطالعات آب و هوایی منطقه طرح:
۷۸	ارزیابی اقلیم منطقه طرح:
۷۹	طبقه بندی و تحلیل منطقه طرح براساس روش کومن و باتیول:
۸۰	۲-۱۲- معرفی منطقه مطالعاتی
۸۱	پارک جنگل، سراوان (طرح جامع)
۸۳	۲-۱۳- تاریخچه و مشخصات جغرافیایی منطقه طرح:
۸۶	۲-۱۴- بررسی تپ های اصلی منطقه طرح:
۸۷	تپ اصلی منطقه طرح:
۸۷	- تپ بلوط مرز:
۸۸	- تپ بلوط اندیمی:
۹۰	جمع بندی نتایج حاصله از تحلیل پوشش های گیاهی:
۹۲	۲-۱۵- درختان و درختچه های پراکنده سراوان
۹۴	۲-۱۶- گونه های علفی و گیاهان پراکنده از پارک سراوان:
۹۷	۲-۱۷- گونه های جانوری پارک جنگلی سراوان
۹۷	فهرست پرندگان موجود در پارک جنگلی سراوان
۹۸	فهرست پستانداران موجود در پارک جنگلی سراوان
۹۹	۲-۱۸- مطالعات زمین شناسی و خاک شناسی پارک جنگلی سراوان
۱۰۱	- خاک شناسی پارک جنگلی سراوان:
۱۰۱	۲-۱۹- مطالعه منابع آبی پارک جنگلی سراوان
۱۰۱	- آبهای سطحی دائمی و موقت:
۱۰۴	۲-۲۰- مطالعه آثار تاریخی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی محدوده طرح:
۱۰۶	۲-۲۱- موزه میراث روستایی گیلان
۱۰۸	معماری روستایی
۱۰۹	نمایشگاه معماری
۱۱۰	مردم شناسی
۱۱۱	مسفره گیلانی
۱۱۲	اشیا و آثار
۱۱۲	پوشاک
۱۱۳	نمایش ها و بازی ها
۱۱۶	(فصل سوم)
۱۱۶	مواد و روشها (متولوژی)
۱۱۷	مطالعات سایت طراحی
۱۱۷	۳- مقدمه
۱۱۷	۳-۱- بخش اول روش شناسی مجموعه (متولوژی)
۱۱۷	۳-۱-۱- روش مجموعه
۱۱۸	۳-۱-۲- جامعه آماری
۱۱۸	۳-۱-۳- تعیین حجم نمونه، روش نمونه گیری و نمونه آمار
۱۱۹	۳-۱-۴- تکنیک جمع آوری داده ها
۱۱۹	۳-۱-۵- ابزار گردآوری اطلاعات
۱۲۱	سنجش اعتبار و روایی مجموعه

۲۱		مشخصات پرسشنامه
۲۲		۳-۱-۶- منخیرهای مستقل و وابسته
۲۳		روش تجزیه و تحلیل داده ها
۲۳		۳-۲- بخش دوم
۲۳		تجزیه و تحلیل یافته های مجموعه
۲۳		مقدمه
۲۴		۳-۲-۱- بررسی توصیفی سوالات پرسشنامه
۲۶		۳-۲-۱-۳- سن پاسخگویان
۲۸		شغل پاسخگویان
۲۳		۳-۲-۲- بررسی فرضیات مجموعه
۷۳		پرداخت فرضیات مجموعه:
۸۱		نتیجه گیری:
۸۲		« بخش سوم»
۸۲		مطالعات مرتبط به روش
۸۲		SWOT
۸۲		(Strength, weaknesses, oppurtunitic. Threats)
۸۳		۳-۲- روش SWOT
۸۴		۳-۳-۱- ارزیابی عوامل استراتژیک درونی و بیرونی
۸۵		۳-۳-۲- ماتریس ارزیابی عوامل درونی (IFE)
۸۶		۳-۳-۳- ماتریس ارزیابی عوامل بیرونی (EFE)
۸۸		۳-۳-۴- ارائه ی استراتژی ها
۹۰		۳-۳-۵- ارزیابی استراتژی ها
۹۰		۳-۱-۶- ماتریس QSPM
۹۵		نتایج حاصل از اجرای روش SWOT در پارک جنگلی سراوان
۹۵		نتایج حاصل از اجرای روش SWOT در پارک جنگلی سراوان
۹۷		اجرای ماتریس عوامل بیرونی EFE
۹۸		۳-۳-۸- اجرای ماتریس استراتژی ها
۱۰۵		۳-۳-۹- استراتژیهای حاصل از اجرای ماتریس QSPM به ترتیب اولویت:
۱۱۱		ضمیمه
۲۱		فهرست منابع:

چکیده:

ایران دارای طبیعت بکر و منحصر به فرد و در بسیاری از نقاط دنیا بی نظیر است. ایران با داشتن طبیعت چهارفصل که جز ده کشور برتر جهان در زمینه جاذبه های گردشگری می باشد و مناطقی زیبا و دیدنی به خصوص در شهرهای شمالی کشور دارای جذابیت زیادی برای گردشگران اکوتوریستی باشد. امروزه، مدیریت اکوتوریسم و گردشگری که اقتصاددانان آن را اقتصاد نامرئی نام نهادند در ایران با توجه به روند رو به رشد جمعیت و کاهش منابع نفتی و اتکای کشور به اقتصاد تک محوری، بسته به نفت، نه تنها یک نیاز که یک الزام برای رشد و توسعه جامعه است که با توجه به وسعت کشور و تنوع آب و هوایی و منابع، آن را امکان پذیر و سودآور خواهد بود. در این میان اکوسیستم های جنگلی، جاذبه های زیبا، بارندگی مداوم و آب و هوای بسیار... و مطلوب از جمله زمینه های مناسب برای ایجاد انواع پارکها و فضای سبز بوده و با در نظر گرفتن اهداف تفرجگاهی و گردشگری، مناطق مساعد و مناسب جهت احداث بهینه از طبیعت سبز، این موهبت الهی بستر مناسبی برای سودآوری در بخش اکوتوریسم است. پارک جنگلی سراوان به مساحت ۱۴۸۷ هکتار با داشتن طبیعتی بسیار زیبا و چشمگیر در قسمت غربی جلگه رشت به فزویین از مرکز استان واقع گردیده که روزانه پذیرای میهمانان عزیز طبیعت دوستی می باشد که در این اوقات فراغت خود به همراه خانواده به پارک عزیمت می نمایند. پارک جنگلی سراوان علاوه بر جاذبه های خاص طبیعی و استقرار گونه های متنوع درختی و درختچه ای، پرندگان و جانوران گوناگون و همچنین موقعیت قرارگیری و شکل زمین در نقاط مختلف آن که دربر دارنده چشم اندازهای متفاوتی می باشد، یکی از قطب های گردشگری شهرستان رشت به شمار می رود.

در این مجموعه، به منظور تدوین استراتژی اکوتوریسم در پارک جنگلی سراوان از روش **SWOT**^۱ (نقاط قوت، ضعف، فرصتها و تهدیدها)،^۲ **GIS** و نرم افزار آماری **SPSS** که از روشهای روزآمد در مدیریت محیط زیست به شمار می آید استفاده شده است. با اجرای روش **SWOT** و شناسایی عوامل درونی (قوت و ضعف) و بیرونی (فرصتها و تهدیدها) در پارک جنگلی سراوان، استراتژی هایی در راستای مدیریت اکوتوریسم ارائه و در نهایت این استراتژی ها در ماتریس **QSPM** اولویت بندی شد.

کلید واژه: اکوتوریسم، مدیریت، پارک جنگلی سراوان، روش **SWOT**

^۱ strengths-weaknesses-opportunities-threats

^۲ Geogra

امروزه گردشگری یکی از گسترده ترین، پر رونق ترین و متنوع ترین فعالیتهای اقتصادی جهان است. گردشگری به قدری در توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورها اهمیت دارد که اقتصاددانان آن را صادرات نامرئی نام نهاده اند. توریسم طبیعت که اکوتوریسم یا توریسم سبز، توریسم پایدار و بیوتوریسم نامیده می شود. پدیده تازه ای است که فقط بخشی از کل صنعت اکوتوریسم را تشکیل می دهد. [زالی، سیدحسن، ۱۳۸۹]

در بسیاری از کشورها، این فعالیت مهم ترین منبع کسب درآمد، ایجاد اشتغال و انگیزه اصلی توسعه زیرساختها و تسهیلات زیردانه است. لانه میلیونها نفر، با هدف گردشگری درون یا بیرون مرزهای کشور خود سفر می کنند و میلیارد دلار هزینه می کنند. از جمله دلایل اهمیت یابی روزافزون گردشگری در سراسر جهان این است که رسیدن به توسعه پایدار به ویژه در کشورهای در حال توسعه است، چرا که این فعالیت منبع مهم نشدنی است و نسبت به سایر فعالیت های اقتصادی اثرات تخریبی زیست محیطی کمتری دارد نکته حائز اهمیت دیگر این که اقتصاد گردشگری به عنوان یک فعالیت پویا و چندوجهی، بر پایه زیست محیطی، طبیعی، کالبدی، اجتماعی و فرهنگی سرزمین پایه گذاری می شود و به این طریق نه تنها باعث ایجاد فرصتهای مناسب اشتغال و درآمدزایی، رفاه و توسعه اقتصادی مردم بومی خواهد شد، بلکه ابزاری مناسب برای شناخت فرهنگ ها و نشر دهنده ارزش ها، باورها و دانسته های جوامع گوناگون است. بنابراین اگر با پیشنی جامع و یکپارچه نگر ابعاد گوناگون و پیچیده گردشگری دیده شود، امکان رشد و توسعه پایدار زیست محیطی، کالبدی، اقتصادی اجتماعی و فرهنگی فراهم خواهد شد و در کنار آن مبادلات

فرهنگی و همزیستی مسالمت آمیز مردم کشورهای مختلف جهان نیز به خوبی میسر می شود. در بین زیرشاخه های گردشگری، «اکوتوریسم» یا «بوم گردی» طی سال های اخیر، اهمیت شایان توجهی یافته است.

وقتی واژه بوم گردی اولین بار در دهه ۱۹۸۰ مطرح شد، تعریفی برای آن ارائه شد که تا امروز به گونه ای گسترده، پذیرفته شده است. «انجمن بین المللی بوم گردی»^۱ تأسیس شده به سال ۱۹۹۰ نیز این تعریف از بوم گردی را تأیید کرده است که «بوم گردی سفری مسئولانه، به مناطق طبیعی است که از محیط زیست حفاظت می نماید و زندگی بهتر و رفاه بیشتری را برای مردم محلی فراهم می کند».

امروزه مدیریت اکوتوریسم در ایران با توجه به روند رو به رشد جمعیت و کاهش منابع نفتی و اتکای کشور به اقتصاد تک محوری راست به نفت، نه تنها یک نیاز که یک الزام برای رشد و توسعه جامعه است. در چند دهه اخیر برنامه مسئولیت پذیری در ایران و مجریان امور در سطح جهان با توجه به فقر منابع درآمدزا، بر روی اکوتوریسم سرمایه گذاری های کلانی انجام داده اند که این پدیده نه تنها موجب حفاظت از اکوسیستم محیط طبیعی سالم برای است که به تولید درآمد و ارزآوری قابل توجهی منجر می گردد.

* علاوه بر این مساله دخالت انسان در طبیعت به اشکال مختلف ضربات جبران ناپذیری را به محیط طبیعی وارد ساخته و در سایه این دخل و تصرف هدایت نشده و فاقد دیدگاه آینده نگرانه هزینه زیادی را نسل امروز و فردا خواهد پرداخت، لذا فقط محیط زیست و ایجاد تعادل در آن جهت بهره برداری بهینه به نحوی که هم امکان بازآفرینی محیط حفظ شود و از طرفی پاسخگوی نیازهای انسان

^۱. International Ecotourism Society

باشد مورد توجه بسیاری از کشورها و سیاستمداران و اندیشمندان محیط زیست منابع طبیعی و اقتصادی و اجتماعی و ... قرار گرفته است، گسترش پارکهای جنگلی، باغات، افزایش سرانه فضای سبز، حفظ اکوسیستم طبیعی و گسترش تفرجگاههای متمرکز و گسترده به تبعیت از این اندیشه از جایگاه خاصی برخوردار گردیده است.

* با توجه به اینکه کشور ایران از حیث جاذبه های طبیعی، تاریخی، فرهنگی و دارا بودن چشم اندازهای منحصربه فرد طبیعی فرهنگی و برنامه ریزی و مدیریت اکوتوریسم می تواند متجاوز از میلیونها نفر گردشگر را به سوی خود جلب کند امید است مجموعه حاضر بتواند علاوه بر حفظ محیط زیست زمینه ساز آماده بخت از طبیعت برای شهروندان و مسافران باشد.

در این میان اکوتوریسم مفاهیمی نظیر: مالکیت، امور از جمله استان گیلان و با وجود جذابیت های زیبای طبیعی و فرهنگی بستر مناسبی برای سوداگران در بخش اکوتوریسم است و با توجه به موقعیت خاص پارک جنگلی سراوان و دارا بودن جاذبه ها، اکوتوریستی فراوان، نیاز به یک مدیریت کارا و موثر بر اکوتوریسم این منطقه با یک روش علمی نوین احساس می شود. با توجه به اهمیت این موضوع به خصوص در زمان کنونی چنانچه گسترش توریست به درستی مدیریت نشود می تواند اثرات مخربی بر جامعه محلی و محیط زیست به جای نهد. [ابدالی، حمید و سید احمد خاتون آبادی، ۱۳۸۸]

در این مجموعه به منظور تدوین استراتژی مدیریت اکوتوریسم در پارک جنگلی سراوان در ابتدا با استفاده از روش کتابخانه ای و مراجعه به اداره کل منابع طبیعی استان گیلان، سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، سازمان پارکها و فضای سبز، اقدام به جمع آوری اطلاعات در مورد برنامه ها و نحوه مدیریت فعلی اکوتوریسم در این منطقه نموده و با انجام مطالعات میدانی و بازدید، عکسبرداری از

مکان هایی که دارای ارزش اکوتوریسمی هستند تمامی این نقاط در منطقه را مورد بررسی و شناسایی قرار داده و با کسب اطلاعاتی در مورد نحوه صحیح اجرای SWOT و استفاده از نرم افزار آماری SPSS و GIS در این منطقه اجرا شد.

www.ketab.ir